

U-jatkokirje - Komission ehdotus EU:n parlamentin ja neuvoston asetukseksi kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista ja direktiivin 2009/125/EY kumoamisesta

Eduskuntatunnus

U 44/2022 vp.

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 30.3.2022 ehdotuksen asetukseksi kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista (KOM(2022) 142 lopullinen). Asetusehdotusta on käsitelty neuvoston kilpailukyky- ja kasvutyöryhmässä Tsekin, Ruotsin ja Espanjan puheenjohtajuuskausilla. Neuvoston yleisnäkemys hyväksyttiin 22.5.2023 Ruotsin puheenjohtajuuskaudella. Euroopan parlamentti vahvisti kantansa asetusehdotukseen täysistunnossaan 12.7.2023. Ensimmäiset kolmikantaneuvottelut järjestettiin 30.8.2023 ja seuraavat on ilmoitettu järjestettävän 10.10.2023 ja 5.12. 2023.

Ekosuunnitteluasetusehdotuksesta annettiin valtioneuvoston U-kirjelmä (U 44/2022 vp.) eduskunnalle 25.5.2022. Tämän U-jatkokirjeen tavoitteena on päivittää Suomen kannat kolmikantaneuvotteluja silmällä pitäen.

Suomen kanta

Suomen kannat komission ekosuunnitteluasetusehdotukseen on esitetty U-kirjelmässä U 44/2022 vp.

Suomi täsmentää U-kirjelmässä esitettyjä kantoja seuraavasti:

Toimivallan siirto

Suomi tukee ensisijaisesti neuvoston yleisnäkemyksen mukaista ratkaisua, jossa komissio antaa tuoteryhmäkohtaiset ekosuunnitteluvaatimukset delegoiduin säädöksin, tuoteryhmäkohtaisten vaatimusten valmistelua ohjaa täytäntöönpanosäädöksin annettu komission työsuunnitelma, ja vaatimusten valmisteluun osallistuu jäsenvaltioiden nimeämistä asiantuntijoista koostuva ekosuunnittelun asiantuntijaryhmä. Mahdollisia ratkaisuja tehtäessä tulisi varmistua siitä, ettei jäsenvaltioiden mahdollisuuksia vaikuttaa tulevan sääntelyn sisältöön kavenneta olennaisella tavalla.

Suomi pitää tuotteiden kestävyttä ja korjattavuutta keskeisinä ja kannatettavina tuotteisiin kohdistuvina vaatimuksina ja pitää tärkeänä sitä, ettei tuotteista tehtäisi suunnitellusti vanhenevia tai niiden korjattavuutta rajoitettaisi. Suomen näkemyksen mukaan suunniteltuja vaatimuksia ehkäistä vanhenemisen ja korjattavuuden rajoittamista tukevat myös keinot, joilla lisätään tuotteiden elinkaaren aikaista datan hallintaa, dataan pääsyä ja jakamista osana EU:n datatalouden yleistä kehittämistyötä. Suomi voi tukea kirjauksia, joiden tarkoituksena on tässä tarkoituksessa myös tuoteinformaation parantaminen, dataanpääsyn edistäminen sekä palveluntarjoajan valitsemisen rajoittamisen ehkäisy.

Suomi voi tukea komissiolle annettavaa valtuutusta päättää, ettei maahantuoduille second-hand –tuotteille aseteta ekosuunnitteluvaatimuksia (4 artikla 1 kohta 1 a alakohta). Suomi katsoo, että näille tuotteille asetettavilla ekosuunnitteluvaatimuksilla voisi olla haitallisia vaikutuksia second-hand –tuotteiden markkinoihin, minkä lisäksi tällainen sääntely voisi olla tosiasiaa taannehtivaa. Suomi pitää tärkeänä kehittää tuotepolitiikan ohjausta, joka kannustaa valmistamaan uudelleenkäytettäviä, kestäviä ja korjattavia sekä muunneltavia, päivitettäviä ja turvallisesti kierrätettäviä tuotteita. Tämän vuoksi toimivien second-hand tuotteiden markkinoiden turvaaminen on tärkeää.

Myymättä jääneiden kuluttajatuotteiden tuhoaminen (20 ja 20 a artiklat)

Suomi voi tukea neuvoston yleisnäkemyksen linjaa, jonka mukaan talouden toimijat pyrkivät toiminnassaan ehkäisemään tarpeen tuhota myymättä jääneitä kulutustuotteita, ja toimijoiden edellytetään toimittavan tietoja mahdollisista tuhoamistoimista. Suoria, puiteasetuksessa asetettuja, myymättä jääneiden tuotteiden tuhoamiseen kohdistuvia kieltoja olisi ainoastaan koskien vaatteiden ja asusteiden tuhoamista. Suomi katsoo, että myymättömien vaatteiden ja asusteiden tuhoaminen on perusteltua kieltää, mutta ensisijaisesti tulisi käyttää tuoteryhmäkohtaisia säädöksiä eikä puiteasetustasoa. Siten Suomi ei lähtökohtaisesti voi tukea suoraan puiteasetuksessa asetettavia tuhoamiskieltoja koskien muita tuoteryhmiä kuin vaatteita ja asusteita.

Sosiaalisen kestävyden ja yleisten asianmukaisen huolellisuuden velvoitteiden (due diligence) sisällyttäminen (69 artikla)

Suomi katsoo, että sääntelyn tulee olla johdonmukaista, selkeää ja ymmärrettävää. Suomen näkemyksen mukaan tämä edellyttää muun muassa sitä, että säädöksen tavoitteet ovat yksiselitteisiä ja ohjaavat säädöksen soveltamisalaa ja asiasisältöä. Ekosuunnitteluasetuksen tavoitteet ovat ensisijaisesti ympäristöllisiä. Tästä syystä Suomi lähtökohtaisesti ei tue muiden kuin ympäristönäkökohtia koskevien vaatimusten lisäämistä asetustekstiin. Tällaisia muita näkökohtia ovat esimerkiksi sosiaalinen kestävyys ja yleisten asianmukaisen huolellisuuden vaatimusten (due diligence) noudattaminen.

Suomi katsoo, että asianmukaista huolellisuutta koskevien vaatimusten osalta tulisi suoraan soveltaa valmistelussa olevaa yritysvastuudirektiiviä (Corporate Sustainable Due Diligence Directive).

Seuraamukset (68 artikla)

Suomi katsoo, että seuraamussääntelyssä tulee noudattaa sille asetettuja oikeudellisia reunaehtoja.

Suomi katsoo myös, että seuraamussääntelyä laadittaessa tulee ottaa huomioon sen soveltamisessa kansallisille viranomaisille koituva hallinnollinen ja muu taakka. Tarpeetoman taakan aiheutumista tulee pyrkiä välttämään.

Tuoteryhmien priorisointi

Suomi katsoo, että lähivuosina priorisoitavista tuoteryhmistä (16 artikla 2 kohta 2 b alakohta) säätäminen asetuksessa on kannatettavaa, jotta vähennettäisiin näihin vuosiin kohdistuvaa epävarmuutta.

Pääasiallinen sisältö

Asetusehdotuksen päätavoitteena on vähentää tuotteiden elinkaaren aikana syntyviä kielteisiä ympäristövaikutuksia ja parantaa sisämarkkinoiden toimintaa. Asetusehdotus rakentuu energiaan liittyvien tuotteiden ekosunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista annetun direktiivin (2009/125/EY) luomalle perustalle. Toimintaperiaate olisi sama kuin direktiivissä, puitesäädöksellä luotaisiin valtuudet yksityiskohtaisen sääntelyn antamiseen sekä annettaisiin tiettyjä horisontaalisia vaatimuksia. Alemman asteista sääntelyä (komission delegoitu säädös) käyttäen annettaisiin yksityiskohtaiset ekosunnitteluvaatimukset.

Komission direktiiviehdotuksen sisältöä on kuvattu tarkemmin U-kirjelmässä (U 44/2022 vp).

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asetusehdotuksen oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artikla, joka antaa unionille valtuudet toteuttaa tarvittavat toimenpiteet unionin sisämarkkinoiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Ekosuunnitteludirektiivi 2009/125/EY perustui Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 95 artiklaan, jota nykyinen SEUT 114 artikla vastaa.

Asia käsitellään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Neuvoston päätöksenteko tapahtuu määräenemmistöllä.

Säädösehdotuksella esitetään komissiolle siirrettäväksi sekä täytäntöönpano- että säädösvaltaa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Asian käsittelijä Euroopan parlamentissa on Alessandra Moretti (S&D) ja asiaa käsittelevät valiokunnat ympäristö-, kansanterveys- ja ruokaturvallisuusvaliokunta (ENVI, mietintövaliokunta), sisämarkkina- ja kuluttajavalioikunta (IMCO) sekä teollisuus-, tutkimus- ja energiavalioikunta (ITRE).

EP vahvisti kantansa asetusehdotukseen täysistunnossaan 12.7.2023.

Ensimmäinen trilogineuvottelu järjestettiin 30.8.2023.

EP on kannassaan esittänyt muun muassa seuraavaa:

Toimivallan siirto

EP:n toimivallan siirtoa koskeviin artikloihin ehdottamat muutokset eivät sisällä merkittävää muutosta komission ehdotukseen nähden. Väline, jolla tuoteryhmäkohtaiset ekosuunnitteluvaatimukset annettaisiin, olisi edelleen komission valmisteleva ja antama delegoitu säädös.

EP kuitenkin ehdottaa komission harkintavaltaa sääntelyn sisällön suhteen kavennettavaksi tiukentamalla ja lisäämällä sille asetettuja vaatimuksia ja kriteerejä. Tällaisia lisäyksiä ja tiukennuksia ovat esimerkiksi vaatimus jättää talouden toimijoille, erityisesti pk-yrityksille ja mikroyrityksille, riittävästi sopeutumisaikaa vaatimusten täyttämiseksi (resitaali 13, resitaali 48, 4 artikla 2 kohta, 5 artikla 5 kohta, 20 artikla 6 a kohta) sekä vaatimus ”do no significant harm” –periaatteen (5 artikla 4.a.ii kohta) huomioon ottamisesta ekosuunnitteluvaatimuksia valmisteltaessa.

EP ehdottaa myös kokonaan uutta artiklaa 5 a tuotteiden kestävydestä ja korjattavuudesta. Sen mukaisesti ekosuunnitteluvaatimuksia asetettaessa komission tulee varmistaa, että valmistajat eivät tee tuotteista suunnitellusti vanhenevia tai rajoita niiden korjattavuutta esim. asettamalla esteitä keskeisten komponenttien hajottamiselle osiin tai rajoittamalla korjaustiedon ja varaosien saatavuutta.

EP ehdottaa komissiolle mahdollisuutta päättää, ettei maahantuoduille second-hand – tuotteille aseteta ekosuunnitteluvaatimuksia (4 artikla 1 kohta 1 a alakohta).

Myymättä jääneiden kuluttajatuotteiden tuhoamisen kiellot (20 – 20 a artiklat)

Myymättä jääneiden kuluttajatuotteiden tuhoamista koskevat säännökset ovat peruslinjaltaan EP:n kannassa samankaltaisia kuin komission ehdotuksessakin. Huomattava on kuitenkin, että EP ehdottaa kahden tuoteryhmän osalta myymättä jääneiden kuluttajatuotteiden tuhoamisen kieltämistä suoraan puiteasetuksella; nämä tuoteryhmät ovat tekstiilit ja jalkineet sekä sähkö- ja elektroniset laitteet. Kielloista olisi kuitenkin mahdollista tietyissä tapauksissa poiketa ja pk-yritykset olisi lähtökohtaisesti suljettu ulkopuolelta. Kyseessä olisi laajennus suhteessa neuvoston yleisnäkemykseen, jossa ehdotetaan suoraa kieltoa ainoastaan koskien vaatteiden ja asusteiden tuhoamista.

Sosiaalisen kestävyys ja yleisten asianmukaista huolellisuutta koskevien vaatimusten (due diligence) sisällyttäminen (69 artikla)

EP:n kannan mukaan komission tulisi neljän vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta harkita sosiaalista kestävyttä ja asianmukaista huolellisuutta koskevien vaatimusten sisällyttämistä asetukseen.

Seuraamukset (68 artikla)

EP ehdottaa, että seuraamuksia koskevaan 68 artiklaan otettaisiin mukaan uudet kohdat 1 a ja 1 b. Näistä 1 a sisältäisi 10-kohtaisen luettelon kriteereistä, jotka jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten tulisi ottaa huomioon rikkomuksista määrättäviä seuraamuksia määrittäessään. Luettelossa mainitaan muun muassa rikkomuksen luonne, vakavuus ja kesto, vastuullisen luonnollisen tai oikeushenkilön taloudellinen asema sekä rikkomuksesta saatu taloudellinen hyöty. 1 b sisältäisi luettelon niistä seuraamuksista, joiden määräämiseen tulisi toimivaltaisilla viranomaisilla ainakin olla mahdollisuus. Nämä seuraamukset olisivat sakot, rikkomuksesta saatujen tulojen konfiskaatio sekä julkisten hankintamenettelyjen ulkopuolelle sulkeminen.

Tuoteryhmien priorisointi (16 artikla)

EP esittää edellä selostetun lisäksi myös, että tiettyjen tuoteryhmien osalta komission edellytettäisiin puiteasetukseen otettavalla säännöksellä harkitsevan priorisointia vuosille 2024-2027. Näitä tuoteryhmiä olisivat:

- rauta ja teräs
- alumiini
- tekstiilit (vaatteet ja jalkineet)
- huonekalut, mukaan lukien patjat
- autonrenkaat
- pesuaineet
- maalit
- liuottimet
- kemikaalit
- energiaan liittyvät tuotteet, jotka vaativat uusia toimia, tai joihin kohdistuvat olemassa olevat täytäntöönpanotoimet vaativat tarkistamista
- ICT-tuotteet ja muu elektroniikka.

Kansallinen valmistelu

Asiaa on valmisteltu kilpailukykyjaoston kirjallisessa menettelyssä 5.9.2023-11.9.2023.

Eduskuntakäsittely

Asiasta on toimitettu eduskunnalle U-kirjelmä U 44/2022 vp. Suuri valiokunta on hyväksynyt U-kirjelmän perusteella eduskunnan kannan 5.10.2022.

Asia on ollut esillä eduskunnassa myös kilpailukyky- ja ympäristöneuvoston kokousten valmistelujen yhteydessä.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetusehdotuksen suhdetta Suomen lainsäädäntöön ja Ahvenanmaan asemaa on selvitetty U-kirjelmässä U 44/2022 vp.

Taloudelliset vaikutukset

Asetusehdotuksen taloudellisia vaikutuksia on selvitetty U-kirjelmässä U 44/2022 vp.

Asiakirjat

COM(2022) 142 final
P9_TA(2023)0272

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eriyasiantuntija Eriika Melkas, TEM, eriika.melkas(at)gov.fi, puh. 040 194 7591

VAHVA-tunnus

EU/977/2022

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

